

Future Studies on Management Accounting: Education and Research Perspective

Jafar Babajani¹, Vajhollah Ghorbanizade², Abdolkhalegh
Khonka³

Received: 2017/10/28

Approved: 2018/02/13

Research Paper

Abstract

Introduction: In the process of globalization, the competition between firms becomes inevitable. Therefore, it is extremely important to employ qualified and well-educated management accountants to provide consultation service to managers. Management accountants should plan carefully and rationally to be ready for offering services needed by management. This necessitates a consciously, forward looking and planned movement based on the society progress and development. Therefore, this research identifies management accounting driving forces in education and research in the next 20 years. This is an applied and explorative-survey research based on the panel data method. To identify the main driving force, the panel of experts, open questionnaires, interviews, and phase Delphi methods are used. The sample consists of experienced management accounting professors selected through judgment sampling and snowball sampling. The results indicate that management accounting has no desirable status and needs considerable efforts to be improved. Experts (in the phase Delphi) believe that crisis in education and research is the most important thing influencing the future, implying that education and research have and will have a chaotic and disorganized status in a way that experts have accepted the crisis situation. The relationship between universities and industries and the cooperation between them are ranked as the second driving force, implying that in the future, universities will try more to improve their relationship with industries. Based on the results and the driving forces identified, it is suggested that in order to develop the profession, the agents and actors influencing management accounting, embark a long-time planning and executive actions for management accounting in future.

Keywords: Driving Forces, Education, Research, the Future of Management Accounting

JEL classification: M49

DOI: 10.22051/jera.2018.17799.1829

¹ Professor of Accounting, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran, corresponding author, (jafar.babajani@gmail.com)

² Associate Professor of Management, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran, (vghorbanizadeh@gmail.com)

³ Assistant Professor, Department of Administrative and Economic Sciences, Gonbad Kavous University, Iran, (khonka.khalegh@gmail.com)

<https://jera.alzahra.ac.ir>

آینده پژوهی حسابداری مدیریت: از منظر آموزش و پژوهش

جعفر باباجانی*، وجه ا... قربانی زاده**، عبدالخالق خنکا***

تاریخ دریافت: ۹۶/۰۸/۰۶

تاریخ پذیرش: ۹۶/۱۱/۲۴

مقاله پژوهشی

چکیده

در فرایند جهانی شدن، رقابت شرکت‌ها امری غیرقابل اجتناب است. بدین منظور وجود حسابداران مدیریت کارا و توانمند برای مشاوره و راهنمایی مدیران کاملاً ضروری است و حسابداران مدیریت باید با برنامه‌ریزی آگاهانه و هوشمندانه، آمادگی لازم را برای ارائه خدمات مورد نیاز مدیران، فراهم نمایند. لازمه این کار نیز حرکت رو به جلو با آینده‌نگری آگاهانه و با برنامه و متناسب با پیشرفت‌ها و تحولات جامعه است. بنابراین در این پژوهش سعی گردید نیروهای پیشران حسابداری مدیریت در حوزه آموزش و پژوهش طی ۲۰ سال آینده شناسایی و ارایه گردد. پژوهش حاضر بر مبنای نوع داده، ترکیبی، بر مبنای هدف، کاربردی و بر مبنای نوع پژوهش، اکتشافی-پیمایشی است. برای شناسایی پیشران‌های اصلی از روش‌های پانل خبرگان، پرسش‌نامه باز، مصاحبه و دلفی فازی با روش نمونه‌گیری قضاوتی و گلوله برفی از خبرگان و استادان متخصص و با تجربه در حوزه حسابداری مدیریت کشور استفاده گردید. نتایج نشان داد وضعیت حسابداری مدیریت، مطلوب نیست و برای بهبود آینده آن باید تلاش مضاعف نمود. از نظر خبرگان مرحله دلفی فازی، بحران آموزش و پژوهش مهمترین پیشران تأثیرگذار در آینده است و بر این موضوع دلالت دارد وضعیت آموزش و پژوهش نابسامان است و خواهد بود، طوری که خبرگان شرایط آن را به عنوان بحران تایید کرده‌اند. ارتباط دانشگاه‌ها و صنایع در جایگاه دوم قرار دارد و دلالت بر این موضوع دارد در آینده دانشگاه‌ها برای بهبود روابط خود با صنایع، تلاش مضاعف خواهند کرد. مطابق با نتایج پژوهش پیشنهاد می‌گردد به منظور شکوفایی و رشد حرفه، بازیگران و فعالان تأثیرگذار بر حسابداری مدیریت، متناسب با پیشران‌های پژوهش، برنامه‌ریزی و اقدامات اجرایی بلندمدت برای آینده حسابداری مدیریت تدوین و اجرا نمایند.

واژه‌های کلیدی: نیروهای پیشران، آموزش، پژوهش، آینده حسابداری مدیریت.

طبقه‌بندی موضوعی: M49

10.22051/jera.2018.17799.1829:DOI

* استاد گروه حسابداری دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)، (jafar.babajani@gmail.com)

** دانشیار گروه مدیریت دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران، (vghorbanizadeh@gmail.com)

*** استادیار گروه علوم اداری و اقتصادی دانشگاه گنبد کاووس، ایران، (Khonka.Khalegh@gmail.com)

<https://jera.alzahra.ac.ir>

مقدمه

آینده پژوهی قائم به ذات نیست بلکه از دوره‌ای یا جامعه‌ای به دوره یا جامعه دیگر تغییر می‌کند و سه نو نگرش نسبت به آینده وجود دارد: نگرش انفعالی که به تقدیرگرایی و سرنوشت گرایی معتقد است و گاه مذهبی است؛ نگرش سازگاران که در واکنش به تغییرات سریع جهان پدید آمد و سعی در انطباق با تغییرات جهان دارد و البته اساساً گذشته‌نگر و بیشتر معتقد به تسلیم و رضا است تا اراده‌گرا و عمل‌گرا؛ نگرش سوم اراده‌گرایی است که به عمل‌گرایی معتقد است (حاجیان، ۱۳۹۴، ۳۰-۳۸).

دامنه فعالیت‌های حسابداری مدیریت محدود به سازمان نمی‌گردد، بلکه در سطح جامعه و عرصه بین‌المللی گسترده شده است. برای تجسم آینده، ابتدا نیاز به تدوین الگوی منظم و سیستماتیک است که در آن حسابداری مدیریت بتواند فعالیت خود را دنبال نماید. اجزاء اصلی این الگو عبارتند از: تغییرات آینده، افق زمانی، مکان جغرافیایی و نوع صنعت یا خدمت. عوامل موثر در تغییر و پیشبرد حسابداری مدیریت یک سازمان شامل دو گروه سازه‌های درونی و برونی است که این سازه‌ها تحت تأثیر عوامل افق زمانی، مکان جغرافیایی و نوع صنعت یا خدمت هستند. سازه‌های برونی شامل عوامل سیاسی، تکنولوژی، فرهنگ، قوانین، فنون نوین و متغیرهای اقتصادی است و سازه‌های درونی شامل تجسم آینده، ایجاد ارزش، گزارش‌دهی و تغییر رویه است (نمازی، ۱۳۷۸).

همچنین با توجه به تحولات سیاسی و اقتصادی، از جمله توافق هسته‌ای و رفع تحریم‌ها و همکاری‌های اقتصادی کشورهای پیشرفته، رقابت با شرکت‌های خارجی بیش از پیش شده است. از طرف دیگر خصوصی سازی شرکت‌ها نیز باعث می‌شود تا شرکت‌ها برای بقا در این صحنه رقابت و افزایش ثروت سهامداران تلاش مضاعف نمایند. با توجه به این موضوع مدیران شرکت‌های داخلی برای رسیدن به اهداف خود باید تصمیمات مناسب، به موقع و صحیح اتخاذ نمایند که لازمه آن داشتن اطلاعات صحیح، مربوط، قابل اتکا و به موقع است. یکی از اصلی‌ترین تهیه‌کنندگان اطلاعات، حسابداران مدیریت هستند و در دنیای کنونی از حسابداران مدیریت به عنوان مشاوران مدیریت و پیش‌گویان آینده نام می‌برند. بنابراین برنامه‌ریزی برای آینده حسابداری و حسابداران مدیریت هم از منظر دانشگاهی (آموزش دانشجویان حسابداری مدیریت، مفاهیم و روش‌ها، استعدادها و مهارت‌ها، نحوه آموزش و...) و هم از منظر حرفه

(تشکیل و یا توسعه انجمن‌های حرفه‌ای، کارگاه‌ها و کلاس‌های آموزشی، ارائه مدارک حرفه‌ای ملی و بین‌المللی و...) بسیار حائز اهمیت است.

بنابراین ضروری است تا با توجه به پیشرفت‌های صورت گرفته و همچنین برنامه‌های آتی در ایران، اقتصاد جهان و پیشرفت‌های حوزه حسابداری و حسابداران مدیریت در کشورهای پیشرفته و همچنین با توجه به سیاست‌های کلان اقتصادی و برنامه‌های توسعه ایران، برای حوزه حسابداری و حسابداران مدیریت در ایران برنامه‌ریزی صورت گیرد. در این راستا مطابق با مبانی آینده‌پژوهی دوره بلندمدت انتخاب و دوره پژوهش ۲۰ ساله تعیین گردید (دوره ۱، ۵ و ۱۰ سال طبق مبانی آینده‌پژوهی آینده نزدیک و کوتاه‌مدت هستند و عدم قطعیت آن چندان بالا نیست و دوره ۵۰ و ۱۰۰ سال نیز آینده دور هستند) سعی شد تا پیشرفت‌ها، نیازها و اولویت‌های آموزشی و پژوهشی حوزه حسابداری مدیریت بررسی شود تا بتوان همراه با پیشرفت جامعه حرکت و اطلاعات مورد نیاز تولید و اقتصاد را فراهم نمود. با توجه به موارد بیان شده سوال‌های اساسی پژوهش عبارتند از: ۱) پیشران‌ها و عوامل کلیدی آینده‌ساز حسابداری مدیریت در حوزه آموزش و پژوهش در ۲۰ سال آینده کدام هستند؟ ۲) برای همگام شدن با پیشرفت‌های کشور مانند چشم‌اندازها و سایر برنامه‌های راهبردی، باید برای آینده حسابداری مدیریت در حوزه آموزش و پژوهش چه برنامه و اقدامات اجرایی باید تدوین گردد؟

برای همراهی با پیشرفت‌های جامعه و نیز پاسخگویی به نیازهای مدیران، حسابداران مدیریت نه تنها باید به طور متناسب پیشرفت نمایند، بلکه باید پیشرو نیز باید باشد. بنابراین بررسی آینده حسابداری مدیریت در ایران با تاکید بر پیشران‌های آموزشی و پژوهشی به منظور تحقق برنامه‌ها و چشم‌اندازها ضروری است. همچنین تدوین برنامه‌ای بلندمدت که نقشه راه برای آینده حسابداری مدیریت اهمیت بسزایی دارد. به طور کلی اهداف این پژوهش عبارت از: شناسایی عوامل کلیدی موثر بر آینده حسابداری مدیریت در ۲۰ سال آینده در حوزه آموزش و پژوهش، ارائه برنامه برای آینده حسابداری مدیریت ایران از منظر آموزش و پژوهش، کمک به مسئولان و مدیران انجمن-های حرفه‌ای برای تدوین برنامه‌ای بلندمدت برای آینده حسابداری مدیریت ایران منظر آموزش و پژوهش، کمک به حسابداران مدیریت برای تطبیق

دادن خود با تغییرات در این حرفه، کمک به مقامات تصمیم گیرنده در رابطه با تعیین رئوس و سرفصل‌ها، هستند.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

کو کینز (۲۰۱۴) معتقد است تغییرات اصلی حسابداری مدیریت عبارت از توسعه تحلیل سودآوری محصول به تحلیل سودآوری مشتری، بسط دادن نقش حسابداری مدیریت با مدیریت عملکرد واحد تجاری، حرکت به سوی حسابداری پیش‌گویانه، تحلیل‌های تجاری با روش‌های مدیریت عملکرد شرکت ترکیب می‌شوند، بهبود و سازگارسازی روش‌های حسابداری مدیریت، مدیریت تکنولوژی اطلاعات و تلفیق خدمات با تجارت و ضرورت بهبود مهارت‌ها و شایستگی‌ها با مدیریت رفتاری بها می‌باشند. کاپلان (۱۹۹۴) در مقاله‌ای به انتقاد از این که چرا اغلب دانشگاهیان به جای استفاده از مثال‌های واقعی سازمان‌ها از مدل‌های اقتصادی استفاده می‌کنند پرداخته است. وی معتقد است که همین مسئله، باعث فاصله بین نظریه و عمل شده است. نوین و همکاران (۱۹۹۰) در پژوهشی به بررسی مهارت‌ها و ویژگی‌های لازم برای فارغ‌التحصیلان حسابداری پرداختند که وارد مشاغل حسابداری مدیریت می‌شوند. آن‌ها معتقد بودند که بررسی این مهارت‌ها و ویژگی‌ها در ارائه ساختاری مناسب برای برنامه درسی حسابداری می‌تواند مفید واقع شود.

کتاب‌های درسی و بحث‌های کلاسی و امتحانات باید به دنبال کشف راه‌های ممکن که معاملات می‌توانند شناسایی و ثبت شوند و نتایج انواع روش‌های حسابداری برای بخش‌های مختلف و به طور کلی برای اقتصاد، حرکت کنند. چنین بحثی ذهن دانشجویان را به سمت تفکر اساسی و بنیادی سوق می‌دهد. این امر اجازه پاسخ‌های سیاه و سفید (صفر و یک) را نمیدهد و به جذب متفکران خلاق جهت ورود به حرفه حسابداری کمک می‌کند (ساندر، ۲۰۱۰). ساندر (۲۰۰۸) معتقد است بجای یادگیری طوطی‌وار و حافظه محور در کلاس‌های درس، یادگیری مبتنی بر تفکر و تجزیه و تحلیل را ترویج داد. تمرکز بر یادگیری طوطی‌وار، منجر به دلسردی و ناامیدی جوانان با استعداد از برنامه‌های دانشگاهی برای حسابداری خواهد شد و به احتمال زیاد موقعیت رشته حسابداری را در دوره تحصیلات دانشگاهی به مخاطره خواهد انداخت. سیگل و همکاران (۱۹۹۹) دریافتند که مدیریت عملکرد، دارایی، کنترل تجارت، سرمایه فکری، اطلاعات، کیفیت و مدیریت استراتژیک در آینده برای حسابداران

مدیریت بسیار مهم خواهند بود. راسل (۱۹۹۹) پیشنهاد می‌کند که نه تنها گسترش دانش حسابداری مدیریت اهمیت دارد بلکه مهارت‌های شخصی حسابداران مدیریت نیز باید گسترش یابد. ژیداس و همکاران (۲۰۰۴) نشان دادند خلاقیت به عنوان یکی از شاخص‌های عملکرد می‌تواند مفید باشد. همچنین در مهارت‌های شخصی نیاز به توسعه مهارت‌ها و آموزش بیشتر دارند از جمله در حوزه تجارت الکترونیکی. دروس دانشگاهی به تکنیک‌های فعلی مانند هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت و الگوبرداری بیشتر تاکید کنند و بر آموزش مهارت‌هایی تمرکز کنند که به حل مسائل حسابداران مدیریت کمک کند. کوپر و دارت (۲۰۰۹) دریافتند تغییر حسابداری مدیریت به منظور بیان تغییر پارادایمی در حسابداران مدیریت استفاده می‌شود و شامل دو نوع توسعه است: ۱. پذیرش تکنیک‌ها و روش‌های جدید، که اکثر مواقع منشاء دانشگاهی دارد ۲. حرکت متخصص-رهبری به سمت نوع جدیدی از حسابداری مدیریت که در آن حسابداران مدیریت تنها تهیه‌کنندگان اطلاعات نیستند بلکه نقش مشاور در تصمیمات مدیریتی دارند. همچنین دریافتند اندازه سازمانی بیشتر از جهانی شدن اقتصاد و رقابت بخش‌ها بر تحول نقش حسابداران مدیریت تأثیرگذار است البته این بدان معنا نیست که جهانی شدن و رقابت‌پذیری بی‌تأثیر است. هیبل و همکاران (۲۰۱۲) نتایج نشان دادند سطوح آموزشی در شرکت‌ها تحت تأثیر خانوادگی بودن قرار می‌گیرد. انجمن حسابداران خبره انگلیس و انجمن حسابداران مدیریت (۲۰۱۲) هفت حوزه اصلی و صد پیشران شناسایی و در نهایت چهار سناریو ارائه نموده‌اند. سناریوی خالق، مطلوب‌ترین سناریو برای حسابداری است. در سناریوی ایمن، حسابداری با اتکا بر فرصت‌های موجود، محافظه‌کارانه عمل می‌کند. در سناریوی دزدان دریایی، حسابداری بر نقاط قوت خود اتکا کرده و به دنبال منافع خود حرکت می‌نماید و در سناریوی نجات یافته‌گان فقط حفظ حسابداری اولویت است.

تکانه (۱): پیشران‌ها و سناریوهای پژوهش ACCA&IMA

سناریوها	عناصر کلیدی - چالش‌ها	حوزه‌های اصلی
خالق (تحول‌ساز)	زمینه‌های اقتصادی	اقتصادی
	چالش‌های تجارت	سیاسی و قوانین
ایمن	اولویت‌های و استراتژی‌های تجارت	تجارت
	تصور عموم از حسابداری	علم و فن آوری
دزد دریایی	اندازه‌گیری و گزارشگری	محیط زیست، انرژی و منابع
	رویه‌های حسابداری	رویه‌های حسابداری
بازمانده گان (نجات یافتگان)	مهارت‌ها، آموزش و تحقیق و توسعه	حرفه حسابداری
	کاربردهای علم و فناوری	

همچنین انجمن حسابداران خبره انگلیس و انجمن حسابداران مدیریت (۲۰۱۳) دریافتند تأثیرگذارترین محرک‌ها عبارتند از محیط زیست، الزامات تجارت برای فراهم کردن بیش از پیش اطلاعات غیرمالی و تداوم کامل کردن مدل‌های گزارشگری، افزایش تأکید بر نقش حسابداران به عنوان شریک تجاری و داشتن مجموعه مهارت‌های گسترده، افزایش همگرایی استانداردهای حسابداری و کسب و کار در سطح جهان، تغییر ذخایر ارزی جهان از دلار آمریکا به سایر ارزها، تغییر در تأکید بر مؤسسات حاکمیتی، چالش‌های امنیت سایبری برای تجارت، دسترسی آسان به اینترنت توسط جامعه، تأثیر فعالیت‌های تجاری قدرت‌های اقتصادی نوظهور بر فعالیت‌های تجاری کشورهای توسعه یافته، تغییرات رادیکال سیستم استفاده از پول به عنوان سیستم مبادله و تغییر انتظارات اجتماعی و گسترده شدن نقش حسابداران. ویپو (۲۰۱۴) نشان داد مهم‌ترین مانع پیش‌رو و تأثیرگذار بر این تغییر نقش، برنامه تغییر نقش سازمانی می‌باشد و برنامه به‌روزرسانی در تغییر شکل نقش سازمانی حسابداران مدیریت موفق نبوده است. در نهایت نیز مدل تغییر چند وجهی جدید حسابداری مدیریت با سه وجه سطح سازمانی، سطح پذیرندگان تغییر و ذی‌نفعان تغییر و هر کدام در پنج طبقه شامل مشوق‌ها، تسهیل‌کننده‌ها، کاتالیزورها، مومنتوم و رهبران است، ارائه نمودند. همچنین موانع را نیز در سه طبقه اشتباه‌کنندگان، تعلل‌کنندگان (اهمال‌کنندگان) و تأخیرکنندگان ارائه نموده‌اند. نتایج پژوهش دبونو (۲۰۱۴) نشان داد اطلاعات حسابداری مدیریت نقش توانمندسازی شرکت‌های کوچک و متوسط را در مواجهه با تشدید عدم قطعیت دارند و حسابداری مدیریت داده‌های

مهم برای معنابخشی سازمانی فراهم می‌کند و در این میان اعتمادسازی نقش اساسی را در ایجاد این روابط بازی می‌کند. این پژوهش بیشتر بر ساختار رفتاری پیچیده از منظر روش شناسی نظریه‌پردازی داده‌بنیاد تمرکز کرده است.

میتن درف (۲۰۱۵) نشان داد موضوعات اقتصادی ۴۳ درصد، جامعه‌شناسی ۴۰ درصد و روانشناسی ۱۵ درصد چاپ شده‌اند. مقالات حسابداری مدیریت هم در تعداد کل و هم در سهم از کل در حال رشد هستند و حدود ۷۰ درصد مقالات حسابداری مدیریت در حوزه کنترل و ۲۰ درصد در حوزه بهای تمام شده و مابقی سایر موضوعات است. در حال حاضر نیز بیشتر بر ارزیابی عملکرد انتزاعی و مدیریت ریسک و حوزه‌های راهبری شرکت تمرکز شده است. شیلدز (۲۰۱۵) نشان داد در حال حاضر پنج موضوع بیشتر تاکید می‌شود. ۱. بررسی نظارت، اندازه‌گیری، ارزیابی و پاداش اعمال، رفتار و عملکرد کارکنان. ۲. بافت درون سازمانی. ۳. اقتصاد رفتاری. ۴. نحوه تأثیرگذاری استراتژی‌های رقابتی بر سیستم‌های کنترل مدیریتی. ۵. تم‌های جدیدتر مربوط به بررسی ارتباط حسابداری مدیریت با خلاقیت و ریسک. مقبل و الرجوب (۲۰۱۵) نشان داد شرکت‌های اردنی بودجه عملیاتی، بودجه جریان‌های نقدی، بودجه مالی و بودجه جامع را تهیه می‌کنند که توسط حسابداران مدیریت انجام می‌شود. نتایج پژوهش انجمن حسابداران خبره انگلیس (۲۰۱۶) نشان داد قوانین و مقررات، فن‌آوری‌های دیجیتال، انتظارات جامعه از حرفه و جهانی‌سازی پیشران-های اصلی هستند. همچنین بهره‌حرفه‌ای را نیز به اخلاق و مهارت‌های فنی، هوش، خلاقیت، بهره‌دیجیتالی، هوش هیجانی، بصیرت و خبرگی تقسیم نمودند. گامیج (۲۰۱۶) در پژوهشی نشان داد فن‌آوری کلان‌داده بر نقش و وظایف حسابداری تأثیرگذار است و دانشگاه‌ها و نهادهای حرفه‌ای حسابداری باید موضوع کلان‌داده را در موضوعات و سرفصل‌های درسی بگنجانند و دانشجویان را برای حرفه حسابداری در قرن ۲۱ به همراه مهارت‌های مربوط به تجزیه و تحلیل کلان‌داده آماده نمایند. سامکین و استاینبانک (۲۰۱۷) نشان داد در حال حاضر دانشگاه‌ها و معلمان و استادان حسابداری با چالشی روبه‌رو هستند که چگونه با توجه به روند حرکت و تغییر سریع محیط، در میدان رقابت باقی بمانند و همچنان یکی از بازیگران عرصه تجارت و اقتصاد باشند. برای رسیدن به این هدف باید رویکردهای نظری، روش‌شناختی و تجربی تغییر یابند و آموزش و یادگیری (تعلیم و

تربیت) باید یکی از حوزه‌های مهم برای تحول باشند و در پژوهش‌هایی به طور مفصل مورد بررسی قرار گیرند.

نمازی (۱۳۷۸) نشان داد حسابداران مدیریت باید خود را برای آینده از نظر توانایی‌های فنی و شایستگی حرفه‌ای و اخلاقی در ارائه اطلاعات مالی و غیرمالی، آماده سازند. در غیر این صورت مدیران، از روی اجبار به سایر اشخاصی مراجعه خواهند کرد که توانایی در عرصه اطلاعات مربوط و به‌هنگام دارند. در این حالت، آینده حسابداری مدیریت از نظر قدرت و ارتقای سازمانی به شدت به خطر خواهد افتاد و آنان جایگاه رفیع امروز خود را از دست خواهند داد. حسابداری مدیریت می‌باید به موضوعات عوامل انسانی، رفتاری و نقش این عوامل در مدیریت بیش از پیش توجه نماید. دیگر پیش‌شرط جوابگویی به نیازهای موجود، ارتقاء صلاحیت حرفه‌ای و اخلاقی حسابداران مدیریتی است. کرل (۲۰۱۳) آینده حسابداری مدیریت را بررسی نمود. ایشان عوامل تأثیرگذار بر تغییر در حسابداری مدیریت را به سه حوزه تقسیم و در مقابل این سه گروه محرک تغییر، چالش‌های سازمانی مقابل شرکت‌ها و سازمان‌ها را تشریح و در نهایت وظیفه حسابداری و حسابداران مدیریت را برای کمک به مدیران مشخص نمودند که در جدول ذیل بیان شدند.

نگاره (۲): پیشران‌های آینده حسابداری مدیریت

وظایف حسابداران مدیریت	چالش‌های سازمانی	پیشران‌های تغییر
توسعه نقش رهبری به منظور تلاش برای مدیریت ریسک	ضرورت شناسایی و واکنش موثر و مداوم در برابر تهدیدها، چالش‌ها و فرصت‌ها به صورت خلاقانه و زیرکانه	تغییرات اقتصادی، محیطی و جغرافیای سیاسی
نقش اصلی در توسعه آینده‌نگرانه و امکانات مدیریت عملکرد و مدیریت مالی خلاقانه و صحیح	جمع‌آوری اطلاعات از اقیانوس داده‌ها و ارائه آنها به تصمیم‌گیرندگان	پیشرفت تکنولوژی
توسعه نقش حسابداری مدیریت در حوزه سرمایه ساختاری و روابط انسانی	ضرورت بهبود ارزش‌گذاری، مدیریت و توسعه دارایی‌های نامشهود	تغییرات جمعیت شناختی

حسابداران مدیریت متناسب با تحولات در حوزه وظایف حسابداران مدیریت، باید برای تأمین خواسته‌های مدیران و مشارکت مستقیم‌تر در فرایند تصمیم‌گیری و ایجاد ارزش افزوده در بنگاه آمادگی داشته باشند. بدین منظور باید در حوزه‌های عملیاتی، تکنولوژی پردازش و

تولید محصولات، سیستم‌ها، بازاریابی و مدیریت استراتژیک، دانش و مهارت‌های خود را به صورت گسترده توسعه دهند و به طور کلی حسابداری مدیریت باید بازسازی و نوسازی شود (پارکر، ۲۰۰۲). باربرا (۱۹۹۶) معتقد است که در آینده بر مهارت‌های فردی (شامل درک ابهام و توانایی ایفای رهبری)، مهارت‌های بین فردی (تسهیل کار گروهی، توانمندسازی کارکنان و نقش مشاوره‌ای)، مهارت‌های تحلیلی، توانایی تفکر بصری، تصنعی و خلاقانه و مهارت‌های سازمانی تاکید خواهد شد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر بر مبنای هدف پژوهش از نوع کاربردی محسوب می‌شود. همچنین به جهت گردآوری داده‌ها به صورت واقعی و بدون دست‌کاری در زمره پژوهش‌های توصیفی (غیرآزمایشی) محسوب می‌شود و بر مبنای نوع داده نیز از انواع پژوهش‌های ترکیبی (آمیخته) می‌باشد. در این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات از هر دو روش میدانی و کتابخانه‌ای استفاده شد. در این پژوهش از روش‌های پانل خبرگان، پرسش‌نامه باز، مصاحبه و دلفی فازی برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. در عین حال، محققان در برخی موارد از روش‌های دیگری نظیر مشاهده، بررسی اسناد و مدارک و مشارکت خود پژوهشگر نیز استفاده نمودند. جامعه آماری شامل استادان و دانشجویان دکتری حسابداری (مدیریت)، اعضای انجمن حسابداران مدیریت، متخصصان حرفه حسابداری مدیریت در ایران است. در پژوهش کیفی معمولاً از نمونه‌گیری تصادفی اجتناب می‌کنند زیرا این روش مناسبی برای یافتن افراد با اطلاعات غنی نیست؛ یعنی در این روش، نمونه‌گیری مورد نیاز، نمونه‌گیری نظری و گلوله برفی است.

در این پژوهش برای انتخاب خبرگان از روش نمونه‌گیری قضاوتی و گلوله برفی و در مصاحبه انتخاب نمونه تا اشباع نظری ادامه یافت. خبرگان با نظرات استادان بر اساس تخصص، تجربه و دانش استادان در حوزه حسابداری مدیریت از میان استادان در سطح کشور انتخاب شدند. سپس به منظور شناسایی نیروهای پیشران ابتدا جلساتی به صورت پانل با خبرگان برگزار و نظرات خبرگان دریافت گردید. این جلسات به صورت ۲، ۳ و یا ۴ نفره برگزار شد و در مجموع ۹ فرد خبره متفاوت بودند. همچنین به منظور دریافت نظرات افراد متخصص که دسترسی حضوری به آن‌ها دشوار بود، سوالات کاملاً باز از طریق فضای مجازی ارسال و نتایج دریافت گردید. در این مرحله نیز میزان مشارکت خبرگان ۷ نفر بود. در مرحله بعد از

مصاحبه‌ی نیمه ساختار یافته با ۱۰ نفر از خبرگان در سطح کشور مصاحبه انجام گرفت. در مرحله مصاحبه ابتدا با استادان خبره در سطح کشور تماس و وقت ملاقات حضوری دریافت گردید و در مواردی نیز به صورت تلفنی مصاحبه انجام شد. لازم به ذکر است در پایان مصاحبه از خبره‌ها درخواست شد تا با توجه به اهداف پژوهش سایر افرادی که در این حوزه خبره هستند را معرفی نمایند. در مصاحبه، ابتدا تعدادی از اشخاص صاحب‌نظر و دارای تحصیلات و تجربه کافی مرتبط با موضوع، انتخاب می‌شوند و در پایان مصاحبه از آن‌ها درخواست شد که سایر افراد مطلع و صاحب‌نظر را معرفی نمایند. همچنین کفایت نمونه‌گیری با روش اشباع نظری محقق شده است و نمونه‌گیری تا جایی ادامه پیدا کرد که به لحاظ نظری اشباع حاصل شود. از آن جا که با ابزار مصاحبه می‌توان بهتر به زبان خود شرکت‌کنندگان از تجربه‌ی آنان آگاه شد، در این پژوهش از مصاحبه‌ی نیمه ساختار یافته به عنوان اصلی‌ترین ابزار جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. مصاحبه‌ها در پژوهش کنونی با رویکردی اکتشافی هدایت شدند. به طور کلی سوال‌ها تقریباً باز و گسترده بودند اما نه آن قدر باز که همه چیز را در بر گیرد و نه آن قدر محدود که امکان اکتشاف‌های نو و جدید را از بین ببرد. برای ورود به مصاحبه‌ها، فرایندی که پژوهشگر دنبال نموده شامل معرفی شخصی، بیان هدف تحقیق، اظهار رازداری در مورد اطلاعات و توضیحی در این مورد بود که چرا مصاحبه‌شونده برای این مصاحبه انتخاب شده است. اطلاعات دریافتی از مصاحبه‌شوندگان، در جلسه مصاحبه توسط مصاحبه‌گر ضبط و یادداشت‌برداری و سپس طبقه‌بندی و تحلیل شد.

لازم به ذکر است پس از شناسایی پیشران‌های آینده‌ساز حسابداری مدیریت در حوزه آموزش و پژوهش طی یادشده، پرسش‌نامه دلفی فازی بر مبنای آن تهیه و دوباره توسط استادان مورد بررسی قرار گرفت تا روایی پرسش‌نامه افزایش یابد و در نهایت با جمع‌بندی، تعدیل و اصلاح پیشران‌ها، پرسش‌نامه نهایی دلفی فازی تهیه گردید. در انتخاب خبرگان مرحله پرسش‌نامه دلفی فازی نیز بر اساس نظرات استادان دانشگاه، خبرگان از میان استادان با سابقه در حوزه حسابداری مدیریت در ایران انتخاب گردیدند. این پرسش‌نامه بر مبنای طیف لیکرت ۵ تایی از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم تنظیم و در دو فرمت اینترنتی و ورد تهیه و به خبرگان از طریق فضای مجازی یا پست الکترونیکی ارسال و نظرات دریافت گردید. در مجموع در این مرحله ۲۱ پرسش‌نامه دریافت شد.

یافته‌های پژوهش

نتایج پانل خبرگان، پرسش‌نامه باز و مصاحبه

به منظور جلوگیری از اطاله کلام نتایج حاصل از پانل خبرگان، پرسش‌نامه باز و مصاحبه بخشی از نتایج به صورت خلاصه ارائه گردید و جمع‌بندی حاصل از آن که پیش‌رسان‌های نتایج سه مرحله است فقط. نتایج مصاحبه نشان داد صاحب‌نظران حرفه معتقد هستند در حوزه آموزش کیفیت آموزش در برخی دانشگاه‌ها پایین است اما به لحاظ محتوای آموزشی یعنی سرفصل‌های دروس چندان تفاوتی با دانشگاه‌های رده بالای جهان نداریم و تفاوت در عمق آموزش است و دانشگاه‌های رده بالا سرفصل‌ها را پررنگ‌تر و عمیق‌تر بررسی و تحلیل می‌کنند. برای نمونه بحث اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه‌های رده بالا در جهان شاید در چند واحد شامل یک یا دو درس ارائه گردد اما در آموزش حسابداری در کشور ما این مبحث شاید فقط در حدیه سرفصل یا اشاره کوتاه در کلاس باشد. بنابراین در نحوه و عمق آموزش باید تغییراتی ایجاد گردد. از جمله می‌توان به بکارگیری آزمایشگاه‌های حسابداری، ویدئوهای آموزشی، کارگاه‌ها و آموزش‌های کاربردی و عملی اشاره نمود. در حوزه بحران آموزش و پژوهش باید پذیرفت که کمیت و مدرک‌گرایی بیشتر شده و تقاضای مدارک ارشد و دکتری و مقالات افزایش قابل توجهی یافته است و در سطح تحصیلات تکمیلی به ویژه دکتری ادامه خواهد داشت که البته این تب مدرک‌گرایی در آینده دورتر فروکش خواهد کرد. از طرف دیگر باید واقع بین بود و نباید توقع داشت دانشجوی دکتری که در تامین حداقل‌های معیشتی خود با مشکل مواجه است و با مشکل و استرس روحی و روانی عدم تامین نیازهای حداقلی خانواده درگیر است، پژوهش‌های کیفی و یا کمی با کیفیت بالا انجام دهد. یکی از کارهایی که وزارت علوم باید برای کیفیت پژوهش و آموزش انجام دهد تعیین اسکالر شیپ متناسب با نیازهای دانشجویان دکتری است. قابل ذکر است که آموزش و پژوهش معلول (و علت وجود استادان و دانشجویان توانمند) هستند و با ارائه خدمات بهتر به دانشجویان تحصیلات تکمیلی به ویژه دکتری می‌توان کیفیت و کمیت آموزش و پژوهش را افزایش داد.

سیاست‌های نادرست وزارت علوم و دانشگاه‌ها در برنامه ترفیع استادان، گزنت‌ها، تبدیل وضعیت، انتخاب استاد یا دانشجوی نمونه، ارتقای رتبه دانشگاه یا دانشکده و ارائه فرصت‌های مطالعاتی و دفاع پایان‌نامه ارشد یا دکتری از جمله موارد تأثیرگذار بر بحران آموزش و پژوهش

در کشور است. کاستی‌های موجود در آیین‌نامه ارتقاء اعضای هیأت علمی مثل معیارهای امتیازهای لازم برای ارتقاء اعضای هیأت علمی از استادیاری به دانشیاری و سپس استاد تمامی، مزید بر علت شده است. به نظر می‌رسد بحران اخلاق در این زمینه کاملا نمایان است و آموزش اخلاق حرفه‌ای که بیان گردید باید با شدت بیشتری و با ارایه چند درس پیگیری گردد تا کمی شدت بحران پژوهش و آموزش را کاهش دهد. برای بهبود این فضای بحرانی آموزش و پژوهش بهتر است وزارت علوم و دانشگاه‌ها سیاست‌ها و آیین‌نامه‌های مربوط به ارتقای علمی، پایان‌نامه‌های دکتری و ارشد، رعایت اخلاق حرفه‌ای، نظارت‌های کیفی بر آموزش و پژوهش و مجلات را بازنگری و شاخص‌های ارزیابی مقالات از کمی به کیفی سوق دهد و همچنین پرداخت‌ها و آیین‌نامه‌ها را به گونه‌ای تنظیم کند که متناسب با شرایط هر رشته و استاد انعطاف‌پذیر باشد و برای اجرای این برنامه‌ها از کمیته‌هایی تخصصی استفاده نماید. به منظور جذب افراد باهوش و با استعداد نیز باید رشته‌هایی با عناوین جذاب جدید تعریف نمود و از رشته‌های مختلف در سطح تحصیلات تکمیلی ورودی پذیرفت و متناسب با رشته کارشناسی و تخصص آن‌ها، برای آن‌ها واحدهای درسی پیش‌نیاز متفاوتی تعیین نمود طوری که خروجی آن‌ها یکسان باشد.

عدم توجه کافی به رشته‌هایی که می‌تواند راه تبدیل علم به ثروت را به دانشجویان و اساتید آموزش دهد باعث ناامیدی و فرار مغزها شده است. این موضوع از این منظر مهم است که ثروت کشور می‌بایست از راه توسعه علمی به دست آید و وظیفه دانشگاه‌ها نه تنها تولید علم بلکه آموزش تبدیل آن به فناوری و نوآوری است تا در قالب خدمات و محصولات در اختیار جامعه قرار گرفته و تبدیل به ثروت شود. در این ارتباط می‌توان با ایجاد آزمایشگاه‌هایی برای حسابداری و حسابداری مدیریت نیز می‌توان به ارتقای ارتباط صنعت و حرفه با دانشگاه قدم برداشت. برای ایجاد انگیزه در مدیریت شرکت‌ها برای بکارگیری حوزه حسابداری مدیریت باید با ایجاد ارتباط صنعت و دانشگاه و آشنا ساختن مدیران و مسئولان با مزایای حسابداری مدیریت و بهای تمام شده می‌توان تقاضا برای این حوزه را نیز افزایش داد. برای این کار می‌توان سمینارها و کارگاه‌های مشترک با مدیران و مسئولان شرکت‌ها و سازمان‌ها برگزار کرد. باید توجه داشت افراد متخصص این حوزه را نیز باید به تعداد کافی تربیت و آموزش داد تا پاسخگوی تقاضای مدیران و مسئولان باشند.

به طور کلی طی مراحل پانل خبرگان، پرسش‌نامه باز و مصاحبه پیشران‌های: سیاست‌های وزارت علوم و دانشگاه‌ها و سیاست‌های انجمن‌های حرفه‌ای، افزایش تعداد استادان حسابداری مدیریت، بحران آموزش و پژوهش، گسترش کارگاه‌های آموزش عملی حرفه (همایش‌ها، کارگاه‌ها و...) و بکارگیری مدل‌های آموزش مجازی و آنلاین، افزایش کتاب‌ها، مجله‌ها، مقاله‌ها و پژوهش‌های حسابداری مدیریت، افزایش دانشجویان حسابداری مدیریت، رقابت درون حرفه، حمایت مسئولان سازمانی، افزایش تعداد انجمن‌های حرفه‌ای، افزایش مفاهیم بین‌رشته‌ای در سرفصل‌ها (آمار، ریاضی، کامپیوتر، برنامه نویسی، شبکه‌های عصبی و...)، افزایش فعالیت‌های لازم برای تحقق اهداف دانشگاه نسل سوم، گسترش سیاست‌های جذب افراد با استعداد، باهوش، بین‌رشته‌ای و گسترش فعالیت‌ها و سیاست‌های ارتباط صنعت با دانشگاه در حوزه حسابداری مدیریت، به عنوان پیشران‌های آینده سازی حسابداری مدیریت در حوزه آموزش و پژوهش شناسایی شدند.

نتایج دلفی فازی

اطلاعات فردی و عمومی خبرگان

تمامی مشارکت‌کنندگان با تحصیلات دکتری و استادان دانشگاه در حوزه حسابداری و حسابداری مدیریت بودند. بنابراین این افراد هم به دلیل فعالیت در حسابداری مدیریت و هم دارا بودن تحصیلات دانشگاهی، از نظر تجربی و نظری افرادی آگاه هستند. همچنین تمامی مشارکت‌کنندگان در اکثر حوزه‌های حسابداری مدیریت، حسابداری، حسابرسی یا مدیریت مالی تجربه داشته‌اند. بنابراین این افراد از دیدگاه دانش نظری و تجربه برای نظرسنجی افرادی خیره و آگاه هستند.

آزمون پایایی و دوجمله‌ای

نتایج آزمون نشان داد آلفای کرونباخ، با توجه به تعداد سؤال‌های بخش آموزش و پژوهش و مشارکت تعداد ۲۱ نفر خیره، $0.86/7$ می‌باشد. نتایج آزمون نسبت یا دوجمله‌ای مندرج در نگاره ۳ مربوط به پیشران‌های حوزه آموزش و پژوهش نشان داد برای تمامی پیشران‌ها تعداد نظر موافق و مخالف در سطح معناداری 0.5 با هم برابر نیست و این نابرابری به نفع نظر موافق است. از این رو، به نظر پاسخ‌دهندگان تمامی پیشران‌های ارایه شده در حوزه آموزش و پژوهش،

جزء پیشران‌های آینده-ساز حسابداری مدیریت هستند و میانگین امتیازات تمامی پیشران‌ها بیشتر از ۳ است.

تکانه (۳): آزمون دوجمله‌ای مبتنی بر نظر موافق یا مخالف

میانگین	سطح معناداری	درصد موافق	تعداد مخالف 3 >=	تعداد موافق 3 <	سؤال‌های پرسش‌نامه
۴/۰۰	۰/۰۲۷	٪۷۶	۵	۱۶	سیاست‌های وزارت علوم و دانشگاه‌ها در حوزه حسابداری مدیریت
۴/۳۸	۰/۰۰۷	٪۸۱	۴	۱۷	بحران آموزش و پژوهش
۴/۰۰	۰/۰۰۱	٪۸۶	۳	۱۸	گسترش سیاست‌ها و فعالیت‌های انجمن‌های حرفه‌ای و افزایش تعداد انجمن‌های حرفه‌ای
۳/۷۱	۰/۰۰۷	٪۸۱	۴	۱۷	افزایش کتاب‌ها، مجله‌ها، مقاله‌ها و پژوهش‌های حسابداری مدیریت
۴/۱۰	۰/۰۲۷	٪۷۶	۵	۱۶	افزایش متخصصان دانشگاهی (تعداد استادان، دانشجویان دکتری، کارشناسی ارشد و کارشناسی حسابداری مدیریت)
۳/۹۰	۰/۰۲۷	٪۷۶	۵	۱۵	گسترش کارگاه‌های آموزش عملی حرفه (همایش‌ها، کارگاه‌ها و...) و بکارگیری مدل‌های آموزش مجازی و آنلاین در آموزش
۴/۲۹	۰/۰۰۷	٪۸۱	۴	۱۷	افزایش مفاهیم بین‌رشته‌ای در سرفصل‌ها (آمار، ریاضی، کامپیوتر، برنامه نویسی، شبکه‌های عصبی و...)
۴/۱۴	۰/۰۰۱	٪۸۶	۳	۱۸	افزایش فعالیت‌های لازم برای تحقق اهداف دانشگاه نسل سوم
۴/۱۰	۰/۰۰۷	٪۸۱	۴	۱۷	گسترش سیاست‌های جذب افراد با استعداد، باهوش، بین‌رشته‌ای و...
۴/۳۳	۰/۰۰۱	٪۸۶	۳	۱۸	گسترش فعالیت‌ها و سیاست‌های ارتباط صنعت با دانشگاه در حوزه حسابداری مدیریت

همچنین نتایج بر مبنای دلفی فازی بررسی گردید. نتایج حاصل از تحلیل دلفی فازی نشان داد تمامی پیشران‌های آموزش و پژوهش به عنوان پیشران‌های آینده‌ساز تایید می‌گردند و میانگین به دست آمده در حالت فازی بالاتر از حد آستانه که ۳ می‌باشد، است. بنابراین می‌توان این طور بیان داشت که بر تمامی معیارهای شناسایی شده در این پژوهش از دید خبرگان اجماع وجود دارد و هیچ معیاری از نظر خبره‌ها زائد یا ناکارآمد شناسایی نشده است که این نتایج با پژوهش‌های پارکر (۲۰۰۲)، کرل (۲۰۱۳) و انجمن حسابداران خبره انگلیس و انجمن حسابداری مدیریت (۲۰۱۲، ۲۰۱۳ و ۲۰۱۶) مطابقت دارد. همچنین پیشران‌ها بر مبنای میانگین امتیازات رتبه‌بندی شدند که بیشترین مقدار امتیاز مربوط به بحران آموزش و پژوهش با میانگین

۴.۳۸ است و دلالت بر این موضوع دارد که در وضعیت آموزش و پژوهش بسیار نابسامان بوده، طوری که خبرگان شرایط فعلی و آتی آن را به عنوان بحران تایید کرده‌اند. ارتباط دانشگاه‌ها و صنایع با میانگین ۴/۳۳ در جایگاه دوم قرار دارد و دلالت بر این موضوع دارد در آینده وزارت علوم و دانشگاه‌ها برای بهبود روابطشان با صنایع، تلاش مضاعف خواهند کرد. نتایج دلفی فازی و رتبه‌بندی در نگاره شماره ۴ ارایه گردید.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج نشان داد صاحب‌نظران معتقدند وزارت علوم به عنوان اصلی‌ترین سیاست‌گذار در حوزه آموزش و همچنین پژوهش کارنامه چندانی قابل قبولی ندارد. در حوزه آموزش عدم برنامه‌ریزی مناسب با آینده‌نگری بلندمدت باعث گردیده در هر دوره زمانی برای برخی از رشته‌ها تقاضا افزایش یابد. در بحث بحران آموزش و پژوهش نیز می‌توان به کم‌توجهی به کیفیت آموزش و وجود واحدهای درسی غیرمرتبط با رشته تحصیلی دانشجویان حتی در دوره‌های تحصیلات تکمیلی، عدم انطباق برخی دروس با نیازهای جامعه و صنعت، عدم وجود نگرش کاربردی محتوای دروس، کارآمد نبودن ملاک‌های پذیرش دانشجویان در مقاطع دکتری و یا جذب یا ارتقای اعضای هیات علمی بر مبنای تعداد مقالات (کمیت‌گرایی) بجای جهت‌دهی به سمت کیفیت و حل مسائل و مشکلات جامعه و صنعت، عدم وجود پایگاه داده جامع و صحیح، عدم نظارت بر کیفیت نشریات، افزایش تب مدرک‌گرایی،... اشاره نمود. به نظر می‌رسد طی ۲۰ سال آینده برخی مشکلات با تدابیر اتخاذ شده برطرف گردد و تب مدرک‌گرایی نیز کاهش یابد. این نتایج از منظر نامناسب بودن وضعیت حرفه در حوزه آموزش و پژوهش، لزوم تغییر سرفصل‌ها و واحدهای درسی و گنجانیدن مفاهیم بین‌رشته‌ای و فاصله دانشگاه با صنعت با نتایج کاپلان (۱۹۹۴)، ساندر (۲۰۰۸ و ۲۰۱۰)، راسل (۱۹۹۹)، گامیچ (۲۰۱۶) و سامکین و استاینبانک (۲۰۱۷) و نمازی (۱۳۷۸) مطابقت دارد.

تکانه (۴): دلفی فازی و رتبه بندی

پیشران	میانگین ساده	رتبه	L	میانگین هندسی	U	آستانه	میانگین فازی	وضعیت
بحران آموزش و پژوهش	۴/۳۸	۱	۳	۴/۳۰	۵	۳	۴/۱۵	تایید
گسترش فعالیت‌ها و سیاست‌های ارتباط صنعت با دانشگاه در حوزه حسابداری مدیریت	۴/۳۳	۲	۳	۴/۲۷	۵	۳	۴/۱۳	تایید
افزایش مفاهیم بین‌رشته‌ای در سرفصل‌ها (آمار، ریاضی، کامپیوتر، برنامه نویسی، شبکه‌های عصبی و...)	۴/۲۹	۳	۳	۴/۲۱	۵	۳	۴/۱۱	تایید
افزایش فعالیت‌های لازم برای تحقق اهداف دانشگاه نسل سوم	۴/۱۴	۴	۳	۴/۰۴	۵	۳	۴/۰۲	تایید
افزایش متخصصان دانشگاهی (تعداد استادان، دانشجویان دکتری، کارشناسی ارشد و کارشناسی حسابداری مدیریت)	۴/۱	۵	۳	۴/۰۲	۵	۳	۴/۰۱	تایید
گسترش سیاست‌های جذب افراد با استعداد، باهوش، بین‌رشته‌ای و...	۴/۱	۵	۱	۳/۹۱	۵	۳	۳/۴۶	تایید
سیاست‌های وزارت علوم و دانشگاه‌ها در حوزه حسابداری مدیریت	۴	۶	۱	۳/۸۲	۵	۳	۳/۴۱	تایید
گسترش سیاست‌ها و فعالیت‌های انجمن‌های حرفه‌ای و افزایش تعداد انجمن‌های حرفه‌ای	۴	۶	۳	۳/۹۶	۵	۳	۳/۹۸	تایید
گسترش کارگاه‌های آموزش عملی حرفه (همایش‌ها، کارگاه‌ها و...) و بکارگیری مدل‌های آموزش مجازی و آنلاین در آموزش	۳/۹	۷	۲	۳/۸۱	۵	۳	۳/۶۶	تایید
افزایش کتاب‌ها، مجله‌ها، مقاله‌ها و پژوهش‌های حسابداری مدیریت	۳/۷۱	۸	۱	۳/۴۸	۵	۳	۳/۲۴	تایید

در ۲۰ سال آینده سیاست‌های دانشگاه بیشتر به سمت ایجاد ارتباط بین دانشگاه و صنعت پیش رود و با ایجاد شرکت‌های دانش بنیان و استارت‌آپ‌ها به اقتصاد مقاومتی و تحقق اهداف نسل سه دانشگاهی کمک نمایند و همچنین افزایش تراز بین‌المللی دانشگاه‌ها و به ویژه رساندن چند دانشگاه به ترازهای بالا و افزایش کیفیت و کمیت پژوهش‌ها و قطب‌ها و نشریات علمی و بکارگیری فناوری‌ها و نرم‌افزارها در آموزش و پژوهش از اهداف این وزارت است. از دیگر برنامه‌های وزارت علوم و دولت می‌توان به ایجاد شهرک‌ها و پارک‌های علم و فناوری و

مراکز رشد و انجمن‌های علمی و فناوری و ایجاد صندوق‌های سرمایه‌گذاری ریسک‌پذیر برای حمایت از شرکت‌ها نوآور و خلاق مانند دانش‌بنیان‌ها و استارت‌آپ‌ها اشاره نمود. همچنین با توجه به رفع تحریم‌ها، وزارت علوم و مجموعه دولت با دانشگاه‌ها و مراکز علمی بین‌المللی ارتباط بهتری برقرار نموده و با پایگاه‌های علمی تحریم شده دوباره قرارداد همکاری خواهند بست. از طرف دیگر پایگاه‌های علمی داخلی نیز توسعه خواهند یافت و پایگاه‌های داده قوی ایجاد خواهد شد.

در حال حاضر زنجیره ارزش بسیار گسترده شده و باید دید جهانی داشت. برای داشتن چنین دیدی لازم است از توانایی جامعه‌شناسی و روانشناسی و سایر علوم و رشته‌های مربوطه را افزایش دهیم. همچنین در حوزه حسابداری مدیریت و به ویژه برای محاسبه بهای تمام شده محصولات نیاز به دانش و علم و شناخت از عملیات و فعالیت‌های تولیدی شرکت است. بنابراین داشتن آشنایی حسابداران مدیریت از موضوعات فنی و مهندسی عمران و برق و... و ریاضی، آمار، تولید و فرایند تولید و کنترل کیفیت لازم است. بنابراین برای آموزش حسابداران مدیریت این موارد یا از طریق ارابه این دروس در واحدهای مصوب و یا از طریق جذب افراد بین‌رشته‌ای باید لحاظ شود تا حسابداران مدیریت بتوانند مشکلات شرکت را شنا سایی و متناسب با آن پیشنهادات کاربردی ارابه نمایند به گونه‌ای که برای شرکت ایجاد ارزش افزوده نمایند. برخی از صاحب‌نظران نیز معتقدند باید جذابیت حرفه را با مواردی مانند عناوین جذاب مانند رایانش مالی، مهندسی مالی،... و جذب افراد باهوش و با استعداد افزایش داد. در حوزه آموزش هر چه به سمت کاربردی کردن پیش بریم بهتر است.

برخی سیاست‌ها و برنامه‌های ناصحیح مانند عدم نظارت کافی بر کیفیت آموزش و پژوهش دانشگاه‌ها، تقدم کمیّت بر کیفیت در رتبه‌بندی دانشگاه‌ها و استادان، مدرک محوری بجای شایسته-سالاری و تخصص محوری، عدم تناسب پذیرش دانشجویان در سطوح مختلف تحصیلات با نیازهای جامعه، دقت ناکافی برخی از استادان در پژوهش و پایان‌نامه، وجود شرط مقاله برای دفاع از پایان‌نامه دکتری و ارشد، ضعف علمی دانشجویان، رقابت بر سر جذب دانشجویان بیشتر توسط دانشگاه‌های آزاد، غیرانتفاعی و پردیس و... برای کسب منفعت بیشتر بدون توجه به کیفیت آموزش و پژوهش، عدم وجود سیاست‌های تنبیهی و تشویقی کارآمد و اثربخش و... منجر به بحران آموزش و پژوهش گردیده است و البته سیاست‌های پراخت هزینه

و شهریه دانشگاه توسط سازمان‌های دولتی برای کارمندان خود با شرط معدل و مقاله بر شدت بحران پژوهش و آموزش و همچنین تب مدرک‌گرایی افزوده است. همچنین مجلات حوزه حسابداری و حسابداری مدیریت نیز دچار بحران شده‌اند و با انبوهی از تقاضا به دلایل بیان شده در قسمت‌های قبل مواجه شده‌اند که در این میان برخی مجلات بدون توجه به کیفیت و برای کسب منافع به چاپ مقالات کم کیفیت یا بی-کیفیت پرداخته‌اند. در عوض برخی مجلات نیز با ایجاد فرایند داوری طولانی اوضاع را وخیم‌تر کرده‌اند.

به طور کلی خلاصه پیشنهادات کاربردی برای بازیگران اصلی (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه‌ها، انجمن‌های حرفه، حسابداران مدیریت، دولت و بخش عمومی، شرکت‌ها و سایر بازیگران) در حوزه حسابداری مدیریت عبارتند از: همکاری بینارشته‌ای با رشته‌های مرتبط با حسابداری مدیریت و آموزش چند مهارتی شامل مهارت‌های ارتباطی، تحلیلی، انتزاعی و تجسمی، خلاقانه، سازمانی، کارگروهي و... به حسابداران مدیریت و آموزش مفاهیم بین‌رشته‌ای و جذب افراد باهوش و با استعداد، تفاهم‌نامه همکاری با دانشگاه‌های معتبر جهانی، افزایش تعداد دانشجویان و مطابقت تعداد دانشجویان حسابداری مدیریت با نیازهای کشور، افزایش کیفیت آموزش برای افزایش اثربخشی و کیفیت محور شدن پژوهش‌ها و آموزش‌ها در جذب و ارتقای اعضای هیات علمی (اصلاح آیین‌نامه‌ها)، ایجاد آزمایشگاه حسابداری مدیریت و حسابداری در دانشگاه‌ها، ایجاد مراکز ارتباط دانشگاه با حرفه و صنعت در دانشگاه‌ها، انجمن‌ها و شرکت‌ها، هدفمندسازی پایان‌نامه‌ها به سمت بازار کار و کنترل دقیق و صحیح بر کیفیت پایان‌نامه‌ها و تشویق استادان و دانشجویان جهت تحقق اهداف نسل سوم دانشگاه با تیم مالی خبره، تفاهم‌نامه همکاری با انجمن‌ها و موسسات حسابداری مدیریت و حسابداری معتبر جهانی و آموزش کاربردی فناوری‌های نوین در حسابداری مدیریت و برگزاری پانل‌ها و کارگاه‌های آموزشی-پژوهشی مشترک با متخصصان حوزه حسابداری مدیریت کشورهای پیشرفته و متخصصان داخلی، گسترش ارتباطات فضای مجازی و اینترنت با صاحب‌نظران جهانی حرفه و ایجاد آموزشگاه‌های حسابداری مدیریت جهت آموزش کاربرد و عملی حسابداری مدیریت.

منابع

- حاجیانی، ابراهیم. (۱۳۹۱). مبانی، اصول و روش‌های آینده‌پژوهی. تهران، انتشارات دانشگاه امام صادق (ع). چاپ اول.
- نمازی، محمد. (۱۳۷۸). آینده حسابداری مدیریت. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی. سال نهم، شماره ۲۹. صص ۳-۳۴.
- ACCA& IMA. (2016). Professional accountants – the future: Drivers of change and future skills. <http://www.accaglobal.com/gb/en/technical-activities/technical-resources-search/2016/june/professional-accountants-the-future-report.html>
- ACCA& IMA. (2012). 100 drivers of change for the global accountancy profession. [www. accaglobal. com/content/dam/acca/global/PDF... /drivers-for-change-5mins. pdf](http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF/drivers-for-change-5mins.pdf)
- ACCA& IMA. (2013). Drivers of change: global perspective. [www. accaglobal. com/content/dam/acca/global/PDF-technical/... /pol-af-docgl. pdf](http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-technical/pol-af-docgl.pdf)
- Barbera M (1996). Management Accounting Futures. Charter, December (66-68).
- Cooper. Ph. ; Dart. E. (2009). Change in the Management Accountant's Role: Drivers and Diversity. School of Management, University of Bath. Working Paper Series
- Cokins. G. (2014). Top7trends In Management Accounting: Part2. Strategic Finance. December: (41-48)
- Debono. F. (2014). Management accounting and sensemaking - A grounded theory study of Maltese manufacturing SMEs. Thesis for the degree of Doctor of Philosophy. University of Southampton faculty of Business and Law School of Management.
- Gamage, P. (2016). Big Data: are accounting educators ready. Accounting and Management Information Systems; 15 (3) ;588-604.
- Hajiani, A. (2013). The foundation, principles and methods of future studies. Tehran, Imam Sadiq University Press. First Edition. (In Persian)
- Hiebl. M. R. W. , Durstmüller. B. F. , Duller. C. (2012). The Changing Role of Management Accounting in the Transition from a Family Business to a Non-Family Business. Journal of Accounting & Organizational Change. Electronic copy available at: <http://ssrn.com/abstract=1937487>
- Kaplan, R. , and Cooper, R. (1998). Cost and Effect: Using Integrated Cost Systems to Drive Profitability and Performance. Harvard Business School Press, Boston, Massachusetts.

- Krell. E. (2013). Forecasting the Future Role of the Management Accountant: 2020 Vision Www. Cmaonline. Org/... /Management-Accounting-Roles-And-Challenges-A...
- Mittendorf B. (2015). Management Accounting Research: Knowledge Base, Themes, and Future Directions. *Journal of Management Accounting Research*: 27 (1) ;121-122
- Moqbel, M. A. ; Al-Rjoub. A. M. (2015). An Exploratory Study of Management Accounting Practices in Industrial Companies in Jordan (Case Study- Industrial Companies- ASE). *Global Journal of Management and Business Research (D). Accounting and Auditing*: 15) 2 (;10-21
- Namazi, M. (2000). The Future of Management Accounting. *Journal of Accounting and Auditing Reviews*,9 (29) , 3-34. (In Persian)
- Novin, Pearson, & Sedge, (1990). Improving the curriculum for aspiring management accountants: The practitioner's point of views. *Journal of Accounting Education*, 8.
- Parker. L. D. (2002). Reinventing the Management Accountant. Transcript of CIMA address delivered at Glasgow University.
- Russell, Keith A. ; Siegel, Gary H. ; Kulesza, C. S. (1999). Counting More, Counting Less: Transformations in the Management Accounting Profession. *Strategic Finance*, September; (39-44).
- Samkin, G; Stainbank. L. (2017). Teaching and learning: Current and future challenges facing accounting academics, academics, and the development of an agenda for future research. *Meditari Accountancy Research*: 24 (3): 294-317.
- Shields. M. D. (2015). Established Management Accounting Knowledge. *Journal of Management Accounting Research*: 27 (1) ;123-132.
- Siegel, G. , Sorensen, J. (1999). Transformations in the Management Accounting Profession. the 1999 Practice Analysis of Management Accounting – Executive Summary, Institute of Management Accountants, (USA).
- Sunder, Sh. (2008). IFRS and the Accounting Consensus. Retrieved October 26,2012,from <http://ssrn.com/abstract=1208502>
- Sunder, Sh. (2010). Adverse effects of uniform written reporting standards on accounting practice, education, and research. *Journal of Accounting and Public Policy*, 29 (2) , 99-114.
- Voipio. J. (2014). Management Accountant's Modern Role and Barriers to Role Change – Case Tech Inc. Master's Thesis of Accounting. Department of Accounting Aalto University School of Business
- Xydias-Lobo. M. , Tilt. C. , Forsaith. D. (2004). The Future of Management Accounting: A South Australian Perspective. *Journal of Management Accounting Research*: 2 (1) ;55-69.